

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Завтур Віктор Андрійович ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ ПОВТОРНОЇ ТА ВТОРИННОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ ПОТЕРПІЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «Х. ПРОТИ КІПРУ».....	565
Мурзановська Аліна Владиславівна ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	568
Пожар Вадим Георгійович РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ СТАНДАРТІВ ДОПУСТИМОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	571
Підгородинська Анастасія Вікторівна ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ	575
Сидорчук Владислав Васильович УМОВИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ	579
Стародубов Сергій Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ	582
Степаненко Андрій Сергійович ЦИФРОВІ (ЕЛЕКТРОННІ) ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ	584
Стоянов Микола Михайлович ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	588
Федчун Наталія Олександрівна ПРОФАЙЛІНГ У МЕДІА	590
Цитряк Віктор Ярославович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	592
Аблов Іван Євгенійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ.....	595
Бабій Світлана Володимирівна ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЗАБОРОНИ ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОДНЕ Й ТЕ САМЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОСОБИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	598
Грама Олександр Олександрович ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ПРАВА НА РЕАБІЛІТАЦІЮ ЯК ОКРЕМОГО ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	601
Гуменюк Аліна Сергіївна ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ...	603
Дядюк Юрій Олегович РОЛЬ ПРОКУРОРА У ЗБИРАННІ ТА ПЕРЕВІРЦІ ДОКАЗІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	607
Жовтан Олександр Володимирович ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ	609
Кіміліченко Сергій Олегович КОНТРОЛЬ І ФІКСАЦІЯ РОЗМОВ ЯК МЕТОД ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	612
Кіліміченко Христина Юріївна ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ...	615

ків та співробітників правоохоронних органів. Профайлінг як тип дослідження є життєво важливим у справі запобігання та протидії злочинності й забезпечення безпеки суспільства та сприятиме ефективному кримінальному розслідуванню.

Незважаючи на те, що проведені дослідження дали різні результати щодо точності створених профілей злочинців, наукова спільнота та практики погоджуються, що можливості профайлінга є перспективним та важливим предметом вивчення. Для правоохоронних органів точність та цінність профілювання має неабияке значення для успішності справи та економії ресурсів та часу.

На сьогоднішній момент, питання, пов'язані із можливостями та ефективністю застосування методів профайлінга залишаються точковими та недостатньо дослідженими, а тим більш у контексті медіа впливів.

Список використаних джерел:

1. Bandura A. Social Cognitive Theory of Mass Communication. *Media Effects: Advances in Theory and Research* / eds. B. Jennings, and M. B. Oliver. 3rd ed. New York : Routledge, 2009. P. 94-124.
2. Kocsis R. N., Hayes A. F., Irwin H. J. Investigative experience and accuracy in psychological profiling of violent crime. *Journal of Interpersonal Violence*. 2002. No. 17. P. 811-823.
4. Webb D. Criminal Profiling: An Introductory Guide Paperback. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2023. 46 p
5. Woodworth M., Porter S. Historical foundations and current applications of criminal profiling in violent crime investigations. *Expert Evidence*. 2000. No. 7. P. 241-264.

Ключові слова: профайлінг, медіавплив, профіль злочинця, кримінальне розслідування, медійний «образ» злочинності, стереотипи.

Keywords: profiling, media effect, criminal profiling, criminal investigation, media portraying crime, stereotypes.

Цитряк Віктор Ярославович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри кримінального процесу,

кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Корупційні прояви дедалі глибше проникають у соціальне буття як окремих індивідів, їх груп, так і держави в цілому. Корупційні відносини у сфері публічної та приватної службової діяльності, а також сфери надання публічних послуг, набули характеру системності, порочного кола кругової поруки. Така системність провокує залучення до корупційних відносин не лише осіб, що мають повнова-

ження у сфері управління, а й широкого кола пересічних громадян, що, власне, підсилює її самовідтворювальну функцію, провокуючи водночас більш масштабне й всеохоплююче її поширення. Такі видозміни корупційної поведінки потребують концептуально нового погляду та принципово нової кримінологічної оцінки з метою досягнення найбільш результативного запобіжного ефекту.

У сучасному українському суспільстві підкуп як найбільш поширений прояв корупції із феноменальності девіантної поведінки окремих громадян та чиновників перетворюється на системне явище та кримінальний принцип функціонування держави як соціального інституту. Структуровані, стійкі та розгалужені зв'язки учасників підкупу, характерні для сьогодення, зумовлюють розгляд проблеми корупційних правопорушень крізь призму інституціоналізації кримінальних практик, на що вже звертали увагу ряд науковців [1; 2].

Системність та інституціональність корупції характеризується внутрішніми взаємозв'язками учасників корупційних відносин, що включають в себе штучно створену, розгалужену систему фінансових й інших матеріальних винагород і послуг, що породжують відтворення корупційних відносин на різноманітних горизонтальних і вертикальних рівнях суспільних відносин, взаємодії влади і населення або представників владних органів між собою [1, с. 194-195].

Інституціоналізація підкупу проявляється в колективній предметній діяльності та характеризується децентралізованою, неформалізованою, але консолідованою спільнотою учасників підкупу. Справа в тому, що в корупційних суспільствах службовець не виступає раціональним ізольованим індивідом. Його поведінка визначається, передусім, тиском соціальних (корупційних) мереж й звиканням до корупційних практик.

Від одиничних розрізнених угод корупціонери переходять до організованих та скоординованих дій, об'єднуючись у злочинні співтовариства, що утворюють корупційні мережі. Діяльність корупційних мереж не обмежується лише особами, наділеними державою певними повноваженнями, а забезпечується іншими індивідуальними та колективними акторами. Крім визначених у законодавстві службових осіб, до корупційних мереж входить абсолютна більшість населення, яке відіграє не менш активну роль у відтворенні злочинних (корупційних) практик. Існуюча система «хабарів», схвальне або толерантне ставлення до неї суспільства, призводить до розширення кола осіб, втягнутих у відносини підкупу.

Однією з універсальних властивостей корупції як різновиду соціальних систем та практик є властивість постійного розширеного її самовідтворення, що може проявлятися в декількох формах:

- один успішно вчинений та нерозкритий акт так званого «побутового» одержання неправомірної вигоди, що мав випадковий або ситуативний характер, часто породжує більш складні правопорушення. Саме на цій основі може виникати професійна, у формі злочинного промислу корупція (а відтак і підкуп), що загрожує суспільству та державі, а згодом долає кордони та переростає у транснаціональну;

- учинення «супутніх», «допоміжних» злочинів, які слугують ланкою для вчинення основного злочину, що має ознаки підкупу (наприклад, одержання службовою особою неправомірної вигоди часто кореспондує з піддробкою документів); посткримінальна діяльність, що може містити ознаки складу іншого злочину (наприклад відмивання (легалізація) доходів, одержаних злочинним шляхом) та спрямована на приховування основного злочину;
- існування організованих форм корупції. Ідеться про зв'язок взаємодії злочинної активності кількох осіб, який відображає вплив їх один на одного, їх взаємну детермінацію;
- аномія в поведінці громадян, особливий психологічний стан визнання припустимості, дозволеності корупції та підкупу, як найбільш небезпечного її різновиду, їх безкарність, що схиляє інших осіб до вчинення такого роду дій. Указане явище легітимоване українською правовою культурою. Такий стереотип поведінки, що перетворився на всезагальний в результаті багаторазового повторення, відтворюється в суспільстві і є звичним для його членів.

Про процес становлення корупційних практик регулярними та довготривалими (інституціалізація) свідчать: виконання корупцією ряду соціальних функцій – спрощення адміністративних зв'язків, прискорення і спрощення прийняття управлінських рішень, консолідація і реструктуризація відносин між соціальними класами і групами, сприяння економічному розвитку шляхом скорочення бюрократичних бар'єрів, оптимізації економіки в умовах дефіциту ресурсів; наявність цілком визначених суб'єктів корупційних взаємовідносин (патрон – клієнт), розподіл соціальних зв'язків тощо.

Про становлення корупції як окремого соціального інституту свідчить також те, що вона настільки тісно інтегрована у політичні, економічні, правові сфери, що почала виконувати регуляторну роль і присвоювати частину функцій легальних соціальних інститутів.

Із позиції інституціонального підходу та функціональності корупція є складною самовідтворюючою системою, функціонування якої забезпечується за рахунок структурних, тривалих та повсюдних зв'язків, що опосередковують купівлю/продаж послуг службових осіб публічної та приватної сфери.

Застосування інституційного підходу дозволяє за окремими фактами надання та одержання неправомірної вигоди бачити цілісні соціальні практики, за фігурами окремих «хабарників» – корупційні мережі (спільноти учасників підкупу), зв'язати в одне ціле поведінку людей й організованих систем, і тим самим делатентизувати підкуп, створити ефективну систему запобігання йому.

Список використаних джерел:

1. Дрьомін В. М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства : монографія. Одеса : Юридична література, 2009. 616 с.

2. Цитряк В. Я. Інфраструктура підкупу у сфері публічної службової діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С.194-196. URL: http://lsej.org.ua/6_2015/55.pdf

Ключові слова: корупція, хабарництво, підкуп, службові злочини, інфраструктура.

Keywords: corruption, bribery, bribe, official crimes, infrastructure.

Аблов Іван Євгенійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ

Повномасштабне вторгнення до нашої країни викликало безліч змін в усіх площинах суспільного життя, в тому числі, й у сфері кримінально-правової охорони прав та інтересів держави і громадян, як в матеріальному, так і в процесуальному аспектах. Чинне законодавство, як і діяльність відповідних державних органів, правоохоронних зокрема, було змушене досить швидко адаптуватися з урахуванням особливостей воєнного стану та життя в умовах конфлікту. Окремі складнощі організаційно-правового характеру виникли, серед іншого, в питанні підслідності кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями.

Першочергово, особливість даного виду кримінально караних діянь полягає в їх особливому спеціальному суб'єкті кримінального правопорушення. Відомо, що чинне кримінальне законодавство під суб'єктом кримінального правопорушення розуміє «фізичну осудну особу, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого настає кримінальна відповідальність» (ст. 18 КК України) [1].

За загальноприйнятим підходом, ознаки суб'єкта кримінального правопорушення поділяються на загальні і додаткові. Так, «загальними ознаками є осудність, вік і вчинення кримінального правопорушення фізичною особою. Ці ознаки є обов'язковими для всіх складів кримінальних правопорушень і відсутність хоча б однієї з них означає відсутність у діянні особи складу такого діяння» [2, с. 14]. Додаткові ознаки суб'єкта визнаються факультативними не для посягання, а для загального поняття суб'єкта кримінального правопорушення, адже, якщо конкретна норма передбачає наявність специфічних ознак складу, вони стають обов'язковими. Військовослужбовець як суб'єкт кримінального правопорушення наділений такими специфічними ознаками, що визначає останнього як спеціальний.

Поняття військовослужбовця міститься у Положенні про проходження громадянами України військової служби у Збройних силах України [3] та Законі